

شب قدر؛ شب تقدیر امور سال آینده

در بین ایام و لیالی ماه مبارک رمضان، شب‌های قدر از نظر اجابت دعا مورد تأکید خاص قرار گرفته است...

شب قدر؛ شب تقدیر امور سال آینده/ بهترین وسیله برای پیش خدا رفتن علی(ع) است در بین ایام و لیالی ماه مبارک رمضان، شب‌های قدر از نظر اجابت دعا مورد تأکید خاص قرار گرفته است؛ به گونه ای که در روایات متعدد بر این مطلب و آثار آن سفارش شده است که: "هر که شب قدر را احیا بدارد، گناهان او آمرزیده شده است".
لیلة القدر کدام شب است؟

در روایات منقول از ائمه اطهار(ع) از بین سه شب از ماه مبارک رمضان، یعنی شب نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم، بر دو شب بیست و یکم و بیست و سوم بیشتر تأکید شده است. در روایتی از امام باقر(ع) سؤال شد که شب قدر کدام شب است؟ حضرت فرمودند: یا شب بیست و یکم است و یا شب بیست و سوم؛ به حضرت عرض شد مگر شب قدر یک شب نیست؟ حضرت فرمودند: بله، یک شب است. عرض شد پس شما بفرمایید کدام یک از آنها است؛ چرا می‌فرمایید یا این یا آن؟! که امام جواب دادند: چه می‌شود که تو در دو شب اعمالی را که وارد شده است انجام دهی و در آن دو شب دعا کنی؟!

درجه‌بندی شب‌های قدر از نظر اهمیت

بر اساس روایات اسلامی شب‌های قدر دارای مراتب اهمیت است؛ شب نوزدهم، شب بررسی سوابق است. شبی است که اعمال را بررسی می‌کنند و شب تقدیر و اندازه‌گیری کردن امور نسبت به سال آینده است. شب بیست و یکم، شبی است که بعد از آنکه امور و سوابق آن بررسی شد، در آن شب ثبت و ضبط می‌شود؛ یعنی امور سال آینده را می‌نگارند. شب بیست و سوم هم شب توشیح و امضا است.

راه دعا را گم نکنیم! توبه آغاز استجابت دعا

از ائمه اطهار(ع) در مورد مکان و زمان و آداب دعا آموزه‌هایی بسیاری به ما رسیده است؛ شخصی از امام صادق(ع) سؤال کرد که من دعا می‌کنم ولی دعاهایم به اجابت نمی‌رسد؛ چه کار کنم؟ مگر خدا نگفته است «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ؟« حضرت می‌گوید: تو راه دعا را گم کرده‌ای؛ دعا راه دارد. اگر از خدا تقاضا کنی- اما از همان راه دعا- اگرچه گناهکار هم باشی، جوابت را به تو می‌دهد.

بعد حضرت به او دستورالعمل می‌دهد؛ ابتدا مسأله حمد و ثنای الهی را مطرح می‌فرماید و بعد این جمله را می‌گوید: پیش خدا که رفتی، به یکایک گناهانت اعتراف کن و از گناهانت به مقداری که یادت می‌آید، اقرار کن و چیزهایی که بر تو پوشیده است را اجمالاً اعتراف کن. بعد آنجا عذرخواهی کن و طلب آمرزش کن. بعد هم در دلت، نه زیانت، بنا بگذار که دیگر این کارها را نکنی. و طلب مغفرت با حالت پشیمانی و صدق نیت و با خوف و رجا باشد. آن وقت، حضرت این را در یک قالب می‌ریزند و می‌فرمایند: حالا که می‌خواهی با خدا حرف بزنی، بگو خدایا من معذرت می‌خواهم از گناهانم؛ من از تو می‌خواهم که از من بگذری و توبه‌ام را بپذیری.

سپس امام(ع) می‌فرماید: «فَاعْتَبِرْ عَلَى طَاعَتِكَ وَ وَفَّقْنِي لِمَا أُوجِبْتَ عَلَيَّ مِنْ كُلِّ مَا يُرْزِقُ« یعنی تنها خواسته‌ات این نباشد؛ از خدا فقط نخواه که از گناهانت بگذرد؛ بلکه از خدا بخواه که خدا کمکت کند که مطیع خدا باشی.

دعا برای دیگران، موجب تسریع در استجابت دعا می‌شود

آیت الله مجتبی تهرانی در یکی از سخنرانی‌های خود با اشاره به روایات اسلامی یکی از راههای اجابت دعا را در دعا برای دیگران خوانده و می‌گوید: در روایات بسیار داریم که در حق دیگران دعا کردن، موجب فزونی برای فرد دعاکننده می‌شود. یکی از عواملی که در زیادتی نسبت به حاجات مؤثر است، دعا کردن برای غیر است. ممکن است بسیاری از گرفتاری‌ها را نداشته باشیم اما مسلماً افرادی هستند که مبتلا به آن گرفتاری‌ها هستند. عکس آن هم همین‌طور است. اگر من برای همه دعا کنم، اثرش این است که اولاً آن گرفتاری‌ها از او برطرف می‌شود و ثانیاً دیگر به سراغ من نمی‌آید. این‌ها همه معارف ما است.

وی تأکید می‌کند: اینکه ما در روایاتمان داریم که لیالی قدر، اطراف این مجالس را فرشتگان الهی گرفته‌اند و نازل شده‌اند و برای ما دعا می‌کنند، چه بسا اشاره به همین باشد. چه بسا این داعی خودش به آنچه که محتاج است، اصلاً توجه ندارد تا درخواست کند؛ اینجا اگر ما برای دیگران دعا کنیم، آن فرشته‌ها که از احتیاجات ما آگاهند، برای ما دعا می‌کنند.

اصلاً روی نماز و روزه‌های حساب نکن!

وی در بخشی دیگر از سخنانش در مورد اهمیت شبهای قدر می‌گوید: فرض کنید در این ماه رمضان به حسب ظاهر روزه هم گرفته‌ایم و کارهایی را که صورت طاعت داشت، انجام داده‌ایم. ولی این را به شما بگویم که این طاعت‌ها اصلاً قابل ارائه نیست تا مثلاً بخواهی بگویی خدایا، من برای تو یک‌چنین کاری را هم کرده‌ام. آن قدر این طاعات ما آفات دارد که کار به اینجا نمی‌رسد که بتوانیم یک چنین حرفی را هم بزنیم. من اینها را می‌گویم برای اینکه یک‌وقت کسی پیش خودش فکر نکند ما این همه نماز خواندیم، روزه گرفتیم، کذا و کذا...! بگو ببینم، کدام یک از این اعمال خالصاً مخلصاً لوجه‌الله بود؟! می‌توانی بگویی؟! من که نمی‌توانم بگویم! نور به قبرش بیارد، استاد ما -رضوان الله تعالی علیه- را که فرمود: «#من دو رکعت نماز برای خدا نخوانده‌ام». وقتی او چنین می‌گوید، ما چه می‌توانیم بگوییم؟! البته فرمایش ایشان در یک سطح بالای معرفتی بود؛ در سطح ما اصلاً کار به آنجا نمی‌کشد!

حُبّ علی(ع) به طاعات جان می‌بخشد

آیت الله مجتبی‌تهرانی با اشاره به روایتی از پیغمبر اکرم(ص) در مورد تأثیر حب امام علی(ع) بر جان بخشی طاعات تأکید می‌کند: پیامبر(ص) فرمود: اگر کسی علی(ع) را دوست بدارد، -فرمود شیعه علی باشد؛ بلکه فرمود همین که علی(ع) را دوست داشته باشد- این محبت علی(ع) به اعمال و طاعاتش جان می‌بخشد و اسکلت اعمال ظاهری‌اش را زنده می‌کند؛ خدا نمازهایش را قبول می‌کند؛ روزه‌هایی که گرفته است را خدا از او قبول می‌کند؛ عبادت‌هایی را که کرده است، همه را می‌پذیرد. بعد هم دارد: «#وَأَسْتَجَابَ دُعَاؤُهُ»؛ عجب! پس معلوم می‌شود یکی از عوامل اجابت دعا، حُبّ علی(ع) است. این جزء معارف ما است... بدانید که معصیت‌ها با یک توجه و یک معذرت‌خواهی تمام است و بخشوده می‌شود؛ از آن طرف، اطاعت‌های دست‌وپا شکسته ما را هم حُبّ علی(ع) جان می‌بخشد و روح می‌دهد و آنها را زنده می‌کند.

سائل ماه مبارک محروم نمی‌شود

ماه مبارک رمضان بر روی اجابت دعا مؤثر است. در روایتی از پیغمبر اکرم(ص) آمده است که حضرت فرمودند: "به یادآورنده خدا در این ماه آمرزیده است و سؤال کننده در این ماه، محروم نمی‌شود." در روایت دیگر از پیغمبر اکرم(ص) آمده که فرمودند: خداوند در هر شب از ماه مبارک رمضان سه مرتبه این جملات را می‌فرماید: آیا درخواست کننده‌ای هست، تا من درخواستش را به او عطا کنم؟ آیا کسی هست که توبه کند، تا من توبه او را بپذیرم؟ آیا کسی هست که از من طلب آمرزش کند، تا من او را ببامرزم؟

در روایات متعدد داریم که از ناحیه خداوند تمام درب‌های علوی و سماوی باز است و حتی در روایتی چنین آمده است که در این ماه خداوند، درباری برای خودش قرار نداده است. همه درب‌ها باز است و درباری ندارد. «#أَتَاكُمُ رَمَضَانُ شَهْرُ مُبَارَكٍ، فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ صِيَامَهُ تُقْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ السَّمَاءِ». (جامع الاصول، 9، 258) ماه رمضان به سوی شما آمده است و ماهی پر برکت است که خداوند روزه آن را بر شما واجب گردانیده و درهای آسمان در آن باز شده است.

شب تقدیر ارزاق، عمرها و نزول فرشتگان

آیت الله مجتبی‌تهرانی در بخشی دیگر از سخنانش در مورد شبهای قدر می‌گوید: ماه مبارک رمضان ماهی است که خودش بر روی دعای عبد اثر می‌گذارد و در این ماه هم، شب‌های قدر وجود دارد که در آنها به‌طور خاص و ویژه این تاثیرگذاری تشدید می‌شود. به نحوی که هیچ‌یک از زمان‌های سال، این اثر را بر روی «#اجابت دعا» ندارد. از مجموعه روایات در مورد شب قدر این به دست می‌آید که شب‌های قدر، شب‌هایی هستند که در آن ارزاق و عمرها و سایر امور خیر و شر سال آینده تقدیر می‌شود.

شب سجده، نماز، تسبیح، تلاوت قرآن و دعا

شب قدر، شبی است که درهای آسمان‌ها در آن شب باز است و بر روی هیچ‌کس بسته نیست و شبی است که هر سجده در آن، اثرش این است که درختی در بهشت برای سجده کننده غرس می‌شود. شبی است که هر رکعت نماز در آن شب، موجب می‌شود خانه‌ای در بهشت از یاقوت و زبرجد و لؤلؤ برای آن شخصی که نماز خوانده است، تهیه شود. به ازای هر آیه‌ای که تلاوت می‌شود، تاجی از تاج‌های بهشتی به قاری آن داده می‌شود. شبی است که هر تسبیح برای گوینده‌اش پرنده و طائری در بهشت می‌شود. شبی است که هر چه در آن برای سال آینده تقدیر شود، تبدیل نمی‌شود مگر به مشیت حق تعالی. شبی است که دعای احدی در آن شب رد

نمی‌شود. (البته کسی که عاق والدین، شارب خمر، قاطع رحم است و عداوت و کینه مؤمنی در دل دارد دعایش مستجاب نمی‌شود)

شب قدر؛ شب تقدیر امور سال آینده

بر اساس روایات، هر سه شب نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم، از لیالی قدر است و به حسب روایات "شب‌های قدر آغاز سال جدید و پایان سال گذشته است". امام صادق(ع) فرمودند: «فِي لَيْلَةِ تِسْعِ عَشْرَةِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ التَّقْدِيرُ؛ یعنی در شب نوزدهم ماه مبارک، همه امور تقدیر می‌شود. «وَفِي لَيْلَةِ إِحْدَى وَعِشْرِينَ الْقَضَاءُ». (وسائل الشیعه، 10، 357) و شب بیست و یکم ترسیم می‌شود. در بعضی روایات «الإبرام» آمده است؛ یعنی در این شب تقدیرها ثبت و ضبط می‌شود. فرشتگان و کارگزاران عالم در شب نوزدهم همه امور را بررسی می‌کنند و در شب بیست و یکم ثبت و ضبط می‌کنند و همه تقدیرات ثبت شده، در شب بیست و سوم امضا می‌شود. تعبیر بعضی از روایات نسبت به شب بیست و سوم «الإمضاء» است، یعنی این امور تقدیر شده، توشیح می‌شود و به امضاء ولی‌الله‌الاعظم می‌رسد.

هرچه کردی نشد؟! حالا بیا

آیت الله مجتبی‌تهرانی در مورد چگونگی تضرع به درگاه الهی در شبهای قدر می‌گوید: امشب باید سربه‌زیر به درگاه الهی برویم. باشیم. خدایا ما درمانده «ایم؛ سال گذشته به هر وسیله «ای که به ذهنمان می‌«رسید برای رفع مشکلاتمان متوسل شدیم، اما نتوانستیم؛ هر چه تدبیر کردیم کاری از پیش نبردیم؛ حالا جمع شده «ایم و به سراغ تو آمدیم که کلید گشایش تمام گرفتاری «ها به دست قدرت تو است.

خدا به ما وعده کرده است که بیا، من جوابت را می‌«دهم. در آن روایت بود که خدا امشب می‌«گوید: «هَلْ مِنْ سَائِلٍ؛ آیا کسی هست که از من بخواهد، تا من به او بدهم؟ خودش اجازه داده است که بیاییم و با خواری و خاکساری از او درخواست کنیم. بد کرده «ای؟ بیا و توبه کن. «هَلْ مِنْ تَائِبٍ فَأَتُوبَ عَلَيْهِ؛ من توبه «ات را قبول می‌«کنم. «هَلْ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ؛ آیا کسی هست که بیاید از من پوزش بطلبد تا من او را ببامرزم؟

با «شفیع و وسیله» بیا

بله، یک عامل دیگر هم ما داریم و در این شبهه «ای نیست و آن عامل، این است که خود خدا گفته است حالا که سابقه «ات خراب است و رویت نمی‌«شود پیش من بیایی، حالا که شرمنده هستی، بیا یک کاری کن؛ «وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ». (سوره مائده، آیه 35) آن کسی که پیش من آبرو دارد را همراه خودت بیاور.

ما هم همین «طور هستیم که اگر یک کاری داشته باشیم و به کسی که از او درخواست داریم بد کرده باشیم و رو نداشته «باشیم که پیش او برویم، پیش یک آبرو «مند می‌«رویم و می‌«گوییم تو بیا و دست ما را بگیر تا نزد او برویم، بیا و این مشکل ما را تو حل کن. بهترین وسیله برای پیش خدا رفتن، علی(ع) است.